

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 43 / SEGONA ÈPOCA / JUNY DE 1999

**Consell Insular
de Mallorca**

alimara

Núm 43

Segona Època, juny de 1999

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma
Tel.: 971 76 07 62
Fax: 971 76 19 52

Portada: **Andreas Gabriel Topp** "Concert"

Maquetació
i impressió: Gràfiques Son Espanyolet

Dipòsit Legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

La *Llar Funcional GREC* és un centre residencial que acull menors de l'illa de Mallorca, de 14 a 17 anys en situació de dificultat social. Actua en funcions de guarda dels menors com a centre col·laborador del Consell Insular de Mallorca. El centre està ubicat en la barriada de Son Gotleu i té una capacitat màxima de 8 places.

A continuació pretenem donar una visió de com es planteja la tasca educativa que es fa amb els al·lots des del centre.

Quan es preveu l'ingrés d'un menor que, per la seva situació, necessita una resposta gairebé immediata a tot un seguit de dificultats i problemes que l'han portat a ser protegits per l'Administració, es comença un treball per tal d'analitzar i aclarir la situació, que es faci transparent per a un grup de professionals que tractaran d'esbrinar cap on han de dirigir la seva intervenció. No hi ha cap situació que s'assembli; per tant, no hi ha cap intervenció igual i aquesta partirà amb un nord: el projecte educatiu del centre, una eina imprescindible per saber què es pretén, i que es materialitza en un Projecte Educatiu Individualitzat (PEI) on queden reflectits, de manera particular, els objectius a treballar amb cada menor.

El perfil dels al·lots atesos a la Llar presenta unes característiques pròpies de caire personal, familiar i d'entorn. Procedeixen de famílies desestructurades i residents en barris conflictius, amb greu retard escolar i fort absentisme; han passat per altres centres d'acolliment; manifesten conductes predelictives i, en molts casos, amb mesures judicials pendents.

Per poder avaluar les possibilitats reals del treball a realitzar, l'equip educatiu de la Llar rep del Servei de Menors del Consell Insular tota la informació necessària per iniciar l'estudi del cas amb la finalitat d'orientar-se i establir una primera aproximació al que serà el marc previ del treball a realitzar, tot això tenint en compte que hi ha uns criteris d'admissió previs que, ineludiblement, ha de complir el menor en tot servei que persegueixi un atenció acurada als seus usuaris.

Els primers contactes amb el menor els realitza el coordinador del programa fent una presentació de la llar i explorant la motivació de l'al·lot per ingressar al centre. Un dels aspectes més importants és que accepti l'ingrés a la Llar de forma voluntària. Des d'aquest moment es pacten uns dies de visita perquè el menor pugui conèixer el normal funcionament de la llar. Se li expliquen les normes de convivència i va establint relacions amb els seus nous companys. Instal·lat definitivament a la Llar, l'equip educatiu estableix un període d'observació, mai inferior a 30 dies, a partir del qual es recull tota aquella informació significativa per valorar l'adaptació a la Llar i poder començar a elaborar el PEI del menor. L'observació del menor es basa en la recollida d'informació d'uns ítems preestablerts agrupats en quatre àrees (relacional, emocional, cognitiva i física) i en diferents contextos (llar, escola-treball, família, temps lliure i altres).

A partir d'aquesta observació s'elabora el PEI. De manera generalitzada es pot dir que les àrees on pretenem fer un acompanyament que sigui profitós en el procés del menor són les d'àmbit personal, escolar, familiar, laboral i de lleure. Passarem a descriure una visió d'aquestes àrees, de cap a on i com dirigim els nostres esforços, i els dels menors.

Dins l'àrea personal hem de tenir en compte l'edat dels menors atesos. Són menors que comencen o fan el procés adolescent i gran part de les seves dificultats personals es veuen agreujades per aquest procés. L'àrea personal, per les seves característiques, toca de manera transversal les altres àrees i cal tenir-ho present en tota la seva dimensió a l'hora d'enfocar les línies de treball de les altres àrees: es treballarà amb una persona de la qual s'hauran d'esbrinar les seves potencialitats per enfrontar-se a la vida quotidiana, és a dir, aprendre capacitats i aprendre d'elles.

Les mancances detectades més habitualment fan referència a les habilitats socials i a l'autoestima, i a les conseqüències que se'n deriven. Tampoc no es pot oblidar que les condicions socials de procedència fan que en alguns dels casos se'ns presentin limitacions de tipus cognitiu i intel·lectual relatives a la formació i l'aprenentatge.

En moltíssims casos, quan els al·lots ingressen a la nostra llar, la situació escolar està molt deteriorada. Normalment, als 14 anys no volen altra cosa que deixar el col·legi perquè se senten exclosos d'un sistema educatiu que no creu en les seves possibilitats i no pensen en altra cosa que posar-se a fer feina. Fins ara no tenen altra alternativa que mantenir sigui com sigui l'escolarització fins als 16 anys que marca la llei. Normalment, arribar als setze anys és un camí ple d'entrebancs. La forçosa escolarització no els és gaire profitosa i els al·lots sofreixen una experiència tan negativa que no volen saber res sobre cap tipus de formació posterior.

Es un punt interessant de reflexió el fet que un sistema escolar que està "més que pensat" perquè els al·lots tinguin una oportunitat, es converteix en una eina d'exclusió per causes ben conegudes pels professionals que treballen amb al·lots amb dificultat social. A més, el propi sistema educatiu, amb els mecanismes habilitats per enfrontar-se a aquests casos, no aconsegueix engegar línies d'actuació que canviïn el sentit d'aquelles que han fracassat. Tot això es tradueix en els al·lots en una escassa motivació per anar al col·legi.

La implementació d'un nou programa a l'antic centre "Sagrada Família" ha suposat enfocar l'escolarització d'una manera diferent i molt més coherent.

Aquest programa té com objectius prioritaris la motivació dels menors cap a l'àmbit escolar i responsabilitzar-se dels continguts de la seva adaptació curricular.

L'experiència acumulada durant aquest curs escolar és molt més positiva que abans i es tradueix en una assistència regular al programa, una major motivació per a les tasques escolars, han desaparegut gran part dels conflictes amb els companys i els professors, i, sobretot, el fet d'anar a classe es converteix en una experiència satisfactòria i positiva per als menors.

Aquest programa respon a una necessitat concreta, però, n'és la solució? S'han d'allunyar aquests menors del nostre sistema educatiu? Aquest sistema educatiu, afavoreix la seva integració i normalització?

Quan parlem de les causes del conflicte en els menors amb dificultats socials ens trobam -com un dels elements més significatius- que en el nucli de les seves necessitats hi ha una mancança de recursos personals per abordar els problemes

---

familiars, tant en el menor com en la resta de membres de la família. En aquests casos, el fet de romandre a la Llar permet al menor un allunyament dels problemes familiars per una banda i, per l'altra, des d'aquesta distància, abordar la problemàtica amb un suport professional i una orientació i intervenció que volen donar-li eines per assumir i afrontar els problemes familiars. En aquesta àrea sí que és significativa i necessària la presència i treball de professionals aliens al nostre programa, ja sigui per treballar aspectes concrets del menor o bé per assessorar la família.

Des de la llar pensam que cal que els professionals aliens al programa treballin amb els membres de la família, ja que nosaltres només treballam amb el menor i només és una part del sistema familiar. Si no es realitza aquest treball, les circumstàncies que motivaren l'ingrés a la llar no varien i, malgrat els canvis positius del menor, aquests no obtenen resposta dins el sistema familiar.

La situació familiar condiona tota la intervenció: no és el mateix treballar amb l'objectiu d'un retorn familiar, sigui quin sigui el termini, que haver de treballar cap a un futur desinternament que serà una vida totalment independent.

A l'hora d'abordar la inserció laboral dels nostres al·lots, diferenciam dos moments per afrontar aquest procés: abans i després dels 16 anys.

Abans del 16 anys és molt convenient començar a treballar una sèrie d'aspectes que més tard facilitaran la inserció dels al·lots. Aquests continguts s'han d'introduir transversalment en l'àmbit escolar. S'ha d'anar en compte quant a aquest treball a realitzar en la llar ja que el jove encara no té edat per fer feina, tot i que és el seu desig. És molt important que l'educador delimiti els continguts que vol transmetre a l'al·lot per no caure en una evident contradicció. És també molt important mantenir un diàleg obert amb el jove on ell pugui expressar les seves freqüents transgressions a les normes del centre, els molts problemes de relació amb companys i professors que no l'entenen i que, desgraciadament en la majoria dels casos, no fan res per entendre'l, només queixar-se amargament de ...; i, finalment, quan la situació es torna més difícil, l'absentisme escolar o l'expulsió.

Després dels 16 anys, a l'hora d'assolir una inserció laboral que garanteixi la solidesa d'un futur molt pròxim, comença una tasca certament plena de dificultats. Aprendre a utilitzar els recursos i confeccionar uns itineraris laborals destinats a conèixer-los és bàsic per accedir en un futur al mercat laboral i fer la primera passa per poder trobar feina.

La nostra experiència indica que trobar una feina no és el principal problema; i que fins i tot podríem dir que és relativament fàcil, degut a les característiques actuals del mercat laboral, que necessita i admet al·lots joves amb baixa qualificació. Això no vol dir que el seu procés es clogui, ni molt manco: només està donant les primeres passes en el seu procés d'inserció. Quan comença la primera feina el jove està molt il·lusionat i es fa realitat el que estava demanant des de feia molt. Però al poc temps, quan el jove toca amb les seves mans la realitat del que significa treballar, comencen a aparèixer els primers problemes, problemes directament condicionats a les característiques del menor, al nivell de sensibilització de l'empresari i al context sociolaboral.

Mantenir la feina és el segon pas important en el procés d'inserció del jove i serà la durada d'aquests treballs el que ens marcarà el ritme del procés d'inserció.

En moltes ocasions el nostre treball es desenvolupa contra rellotge, ja que hi ha molts joves que, per diferents motius, no poden retornar amb la seva

família en fer els 18 anys i no tenen més remei que emancipar-se, i perquè aquest procés d'emancipació pugui començar, serà imprescindible que el procés d'inserció laboral sigui satisfactori; que l'al·lot pugui tenir doblers per fer front a les seves despeses econòmiques i, a la vegada, aprofitar el que s'ofereix des d'aquest espai socialitzador que és el treball.

Un altre àmbit en el qual es treballa és el lleure. Intervenir-hi directament significa intentar una inserció comunitària mitjançant l'establiment de relacions amb iguals, al temps que s'intenta allunyar el menor d'ambients marginals, d'influències negatives tot integrant-lo en grups de relació no conflictius.

El lleure és un dels aspectes de l'acció educativa que està present i es treballa a la llar de forma individual i grupal. Intentar que els moments de lleure siguin el més òptimament tractats dins el procés educatiu del menor comporta seriosos problemes d'adequació de les nostres accions i orientacions a les pròpies expectatives dels menors cas que les tenguim. També és un entrebanc important el fet que el menor ja compti en molts casos amb un grup d'amistats perjudicial. Intentar engrescar-lo en activitats que facin que deixi aquest grup no tindrà el seu efecte si no hi ha una gran tasca de recerca d'activitats força atractives. No es pot deixar de costat el fet que en molts casos s'ha de fer un treball previ pel que fa a la disposició i actitud davant el lleure: la disposició és escassa i l'actitud passiva. També ens trobam que a l'hora de planificar activitats grupals s'ha d'intentar que la participació sigui activa per part de tots i això significa preparar-les, participar-hi i gairebé dirigir-les. Si es poden salvar aquestes dificultats -que no són totes les que ens podem trobar- haurem de treballar la programació d'activitats comptant amb els recursos propis i els aliens. Aquests, de manera general, es pot dir que -en aquest punt compartim la descripció que d'aquests recursos fan els nostres companys de carrer- "*abunden els recursos de temps lliure dirigits fonamentalment a joves integrats en la comunitat, amb gran capacitat organitzativa..., en detriment de joves menys integrats, organitzats, motivats...*"⁽¹⁾

En aquestes línies hem tractat de descriure la tasca que realitzam, les dificultats que es troben els menors per poder fer front a un futur amb certa garantia, les nostres dificultats amb els menors a l'hora d'intervenir i acompanyar-los en el seu propi procés. Intentam que el resultat siguin uns pilars capaços de sostenir els contratemps que es presenten a la vida de tot individu, però no podrem obviar la gran paradoxa a la que s'han d'enfrontar aquests al·lots i al·lotes: per una banda la nostra societat, condicionada pel seu propi model econòmic, s'ha vist obligada a revisar el seu concepte del què significa avui dia ser un jove. S'ha allargat el temps que va de la joventut a la vida adulta i s'han establert mecanismes d'ajut per a l'habitatge, per a la contractació laboral, etc. Jove, avui dia, es pot dir de tota persona en edat no superior als 30 anys. Una gran passa però ens hem oblidat que, en el cas dels al·lots i al·lotes que hem tractat, el recurs de protecció se'ls acaba als 18 anys, els en manquen 12 per deixar de ser joves, però ja volem que siguin adults.

NOTA

1. Antoni Jaume i Josep Quevedo, *Programa de treball socioeducatiu en medi obert amb educadors de carrer*. 1999, Palma de Mallorca.